

Підсумовуючи, наголосимо на нагальній потребі здійснення заходів щодо реорганізації професійних спілок поліцейських, активізації їх діяльності з урахуванням визначених законодавством загальних принципів роботи подібних формувань.

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 01.12.2023).

3. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 № 1045-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

4. Статут Всеукраїнської профспілки Національної поліції. URL: https://www.vpnpu.com.ua/wp-content/uploads/2022/02/Statut-nova-redaktsiia__1.pdf (дата звернення: 01.12.2023).

5. Кодекс законів про працю України від 11.12.1971 № 322-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

6. Дяченко О.О. Функціонування професійних спілок у Національній поліції України як складової правового захисту поліцейських: адміністративно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 278-281. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/66>.

Юлія ЗАВГОРОДНЯ

доцентка кафедри теорії

та історії держави і права,

кандидатка юридичних наук, доцентка

Станіслав ОБОЯНЦЕВ

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ (за матеріалами справ проти України)

Відповідно до приписів Конституції України головним обов'язком Української держави є забезпечення прав людини [1]. Наголосимо, що вказані права властиві всім людям, незалежно від раси, кольору шкіри та інших ознак, у тому числі й віку. Людина народжується з правами. Саме у цьому контексті важливим є вивчення діяльності тих органів, що захищають права людини від порушень з боку держави, з погляду виявлення

особливостей захисту прав дитини.

Вкажемо також на те, що існують особливості реалізації прав дітьми, що і обумовлює необхідність виокремлення прав дитини. Діти відрізняються від повнолітніх осіб за фізичним та емоційним розвитком, пізнавальними можливостями та залежністю від дорослих для задоволення своїх потреб. Визнання прав дитини враховує ці особливості та забезпечує їхній захист та розвиток. Окрім цього, врахування прав дитини дозволяє створити систему захисту від насильства, експлуатації та зловживань, яка враховує особливості вразливості дітей.

Окрім цього, визнання прав дитини сприяє їхній участі у житті суспільства. Діти мають право висловлювати свою думку та брати участь у різних аспектах свого життя, забезпечуючи їхню активну роль у формуванні власної долі та суспільства в цілому. Права дитини визнають, що діти мають особливі потреби і здатності, які відрізняють їх від дорослих. Права дитини передбачають захист від будь-якої форми насильства, зловживання та експлуатації.

Відтак права людини і права дитини взаємодіють та доповнюють одне одного, хоча є певні особливості, які враховуються при визначенні цих прав та механізмів їх захисту. Права дитини, як і права людини, ґрунтуються на основоположному принципі гідності та рівності всіх людей; взаємозв'язок цих прав спрямований на створення справедливого і безпечного соціального середовища для всіх.

Для України обрана нами тема є важливою, виходячи також зі значимості практики Європейського суду з прав людини для національної правової системи, зокрема, її розвитку, а також визначенням цієї практики джерелом національного права [2].

Оскільки діяльність Європейського суду з прав людини ґрунтується на положеннях Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (як в процесуальному, так і матеріальному аспектах), а сама Конвенція не містить безпосередньо норми, яка визначала б права дитини (саме як права дитини), то може виникнути питання про доцільність розгляду тематики забезпечення прав дитини означеною правозахисною інституцією. Однак аналіз практики цього Суду дозволяє спростувати вказаний сумнів.

Так, у першу чергу згадаємо рішення страсбурзького суду у справі «М.С проти України» (заява № 2091/13), у якій розглядалось питання неспроможності органів державної влади належним чином визначити місце проживання дитини (суди) та провести ефективне розслідування ймовірного сексуального насильства над донькою (органи досудового розслідування).

Важливими у контексті нашого предмету дослідження є наступні висновки Європейського суду з прав людини:

- по-перше, Суд вказав, що «становище дітей відповідно до статті 34 потребує уважного розгляду, оскільки вони, як правило, змушені покладатися на інших, щоб надавати свої претензії та представляти їхні

інтереси... Таким чином слід уникати обмежувального або технічного підходу в цій сфері, і чільним моментом у таких випадках є те, що будь-які серйозні питання щодо поваги до прав дитини повинні бути розглянуті»;

- по-друге, Суд нагадав, що заходи, застосовані державою для захисту дітей від дій, які підпадають під сферу дії статті 8, повинні бути ефективними і зобов'язання провести ефективне розслідування є зобов'язанням не результату, а засобів, вказавши, що повномасштабне розслідування було розпочато із запізненням; ще пізніше (приблизно через два роки після вчинення стверджуваного злочину) органи влади допитали дитину заявника в рамках кримінального провадження та провели судово-психіатричну експертизу [3].

У справі «Мамчур проти України» (заява № 10383/09) розглядалось питання неспроможності органів влади забезпечити участь у вихованні дитини.

Важливими у контексті нашого предмету дослідження є наступні висновки Європейського суду з прав людини:

- по-перше, вказівка Суду на те, що слід розглядати скарги щодо порушення батьківських прав заявника за ст. 8 Конвенції (право на приватність) окремо та у зв'язку зі ст. 14 Конвенції (заборона дискримінації) (заявник має II групу інвалідності і може ходити лише на милицях) і окремо за ст. 6 (право на справедливий суд);

- по-друге, «ст.8 Конвенції включає як право батьків на вжиття заходів для повернення дитини, так і обов'язок національних органів влади вживати такі заходи» [4].

Згадаємо також справу «Савіні проти України» (заява № 39948/06), у якій Суд встановив порушення ст. 8 Конвенції у зв'язку з відібранням дітей у заявників, які є сліпими з дитинства. Суд вказав, що «взаємне користування товариством один одного батьками та дитиною є основоположним елементом сімейного життя і що національні заходи, які перешкоджають такому користуванню, становлять втручання в права, захищені статтею 8» [5].

Тож розглянуті рішення Європейського суду з прав людини мали значний вплив на розвиток законодавства та судової практики в Україні. Вони сприяли вдосконаленню системи захисту прав дітей під час розгляду заяв про насильство та жорстоке поводження з ними; у процесі забезпечення прав батьків на виховання та спілкування з дітьми, а також захисту дітей від насильства.

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.

2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини. Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.

3. Case of M.S. v. Ukraine. Application no. 2091/13. 11 July 2017. URL <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-175140>.

4. Case of Mamchur v. Ukraine. Application no. 10383/09. 16 July 2015. URL <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-156388>.

5. Case of Saviny v. Ukraine. Application no. 39948/06. 18 December 2008. URL <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-90360>.